

Вархов Галина Василівна - аспірант кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» м. Івано-Франківськ.

УДК 329(4): 328.122

ВИБОРИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ 2009-2014 РОКІВ: ЗАГАЛЬНЕ ТА ОСОБЛИВЕ

У статті здійснюється порівняльний аналіз проведення виборів до Європейського парламенту 2009-2014 років. Розглядаються основні чинники, які вплинули на електоральну поведінку виборців та на зростання антиєвропейських настроїв. Визначається вплив діяльності нового партійного складу на політику Європейського Союзу.

Ключові слова: *Європейський парламент, Європейський Союз, політичні партії, політичні групи, євроскептицизм.*

ВЫБОРЫ В ЕВРОПЕЙСКИЙ ПАРЛАМЕНТ 2009-2014 ГОДОВ: ОБЩЕЕ И ОСОБЕННОЕ

В статье осуществляется сравнительный анализ проведения выборов в Европейский парламент 2009-2014 годов. Рассматриваются основные факторы, которые повлияли на электоральное поведение избирателей и на рост антиевропейских настроений. Определяется влияние деятельности нового партийного состава на политику Европейского Союза.

Ключевые слова: *Европейский парламент, Европейский Союз, политические партии, политические группы, евроскептицизм.*

ELECTION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT 2009-2014: GENERAL AND SPECIAL

. The article provides the comparative analysis of elections to the European Parliament, 2009-2014. The present article deals with the main factors that have influenced electoral behavior of voters and rising of anti-European sentiment. The influence of the activities of the new party composition on politics of the European Union has been specified in the article.

Keywords: *European Parliament (EP), European Union (EU), Political parties, political groups, Euroscepticism (Anti-EUism).*

На сьогодні, Європейський парламент – це наднаціональний орган Європейського Союзу, який не має аналогів у світі та займає одне із провідних місць в інституційній системі Спільноти. Вибори до Європейського парламенту розглядаються як спосіб формування законодавчого органу Союзу, за допомогою демократичного волевиявлення громадян держав-членів ЄС, основною метою яких є забезпечення представництва в Парламенті населення Спільноти та їхніх національних інтересів. Демократичне обрання Європейського парламенту жителями ЄС значно зміцнює його позиції серед інститутів Союзу, а також сприяє підвищенню політичної та правової легітимності.

Дана тема є актуальною для подальшого дослідження з огляду на стратегічний курс державної політики нашої країни, її євроінтеграційні прагнення та тривалу адаптацію українського законодавства до європейських стандартів, що є необхідною умовою членства в Європейському Союзі.

Провідними зарубіжними фахівцями у галузі дослідження інституцій Європейського Союзу є Ф. Аттіна, Л. Барді, Д. Генлі, П. Дельвіт, Т. Дітц, К. Дорсет, К.-М. Йохансон, К. Кік, Р. Ладрех, К. Лорд, П. Магнет, О. Нідермаєр, С. Хікс, Ю. Шмідт та інші.

В українській політологічній науці деякі аспекти досліджуваної проблеми можна знайти в працях наступних науковців: Т.Джиги, А.Камінського, А.Колодій, В. Малярчука, М. Обушного, М. Примуша, А. Романюка, Ю. Шведа, П. Байковського, І.Зінька.

Мета дослідження полягає у визначенні основних засад виборів до Європейського парламенту та порівняльному аналізі парламентських виборів 2009-2014 років.

Європейський парламент – єдиний інститут Європейського Союзу, який обирається прямим голосуванням громадян держав-членів Спільноти, так званий «голос народу». До його компетенцій належить законодавство Європейського Союзу. На сьогодні Парламент несе рівну з Радою відповідальність за якість законодавства. Парламент має право здійснювати демократичний контроль над будь-якими інститутами Спільноти, а також Європейською Комісією – вищим виконавчим органом ЄС. Це свідчить про тенденцію до посилення ролі Європарламенту в інституційній структурі ЄС, яка пов'язана із збільшенням його контрольних повноважень над процесом прийняття рішень. Наприклад, Парламент ухвалює річний бюджет та контролює його виконання, тобто поділяє з Радою Європейського Союзу бюджетні повноваження.

Крім зазначеного, до компетенцій Європейського парламенту належать ряд важливих функцій, які він виконує спільно з Комісією. Вагомим нововведенням можна вважати те, що на пост президента Європейської комісії політичні групи висувають своїх кандидатів, з яких пізніше більшістю голосів депутатів обирається голова. Так, 15 липня 2014, депутати Європейського парламенту обрали таємним голосуванням на пленарній сесії в Страсбурзі лідера Християнсько-соціальної народної партії Люксембургу Жан-Поля Юнкера головою Європейської комісії, який замінив на посаді Жозе Мануеля Баррозу [8].

З вищезазначеного зрозуміло, що з часу виникнення законодавчого органу ЄС і до сьогоднішнього дня істотно змінився підхід до його інституційної ролі в системі органів Спільноти. Запровадження на практиці нової форми громадського контролю за діяльністю Європейського парламенту, тобто прямих загальних виборів стало важливим наслідком розширення повноважень органів Співтовариства, що, в свою чергу, значно зміцнило позиції Парламенту [1, с.93].

У вересні 1976 року Рада Міністрів прийняла Акт «Про обрання Європейської парламентської асамблеї загальними прямими виборами», який набув чинності 8 жовтня цього ж року. З часом Акт зазнавав доповнень, однак залишається основоположним документом проведення виборів. Так, цим Актом була підготовлена правова основа для проведення перших прямих виборів депутатів до Європейського парламенту. Зараз виборче право Європейського Союзу, як і раніше, зосереджено в основному у цьому Акті, оскільки він містить спільні для всіх держав-членів Спільноти засади виборів до Європейського парламенту.

Незважаючи на те, що Акт «Про обрання Європейської парламентської асамблеї загальними прямими виборами» мав тільки рекомендаційний характер, частину із його положень було включено до національного виборчого законодавства держав-членів ЄС. Однак, більшість питань залишено для самостійного регулювання законодавством держав-членів [4, с.91].

У ст. 1 Акта «Про обрання Європейської парламентської асамблеї загальними прямими виборами» зазначається, що населення держав, які об'єдналися у Спільноту, обирає своїх представників до Європейського парламенту прямими загальними виборами. Також названий Акт визначає кількість представників, які обираються від кожної держави. Вона визначалася, хоча й приблизно, з урахуванням кількості населення кожної країни та її впливу на прийняття рішень. Для прикладу: Люксембург, Естонія, Мальта та на Кіпр – це країни із найменшим представництвом у Європейському парламенті (6 мандатів), а Німеччині має найбільшу кількість представників – 96.

Також Акт передбачав обрання депутатів Європейського парламенту терміном на п'ять років. Найважливіше положення містилося в ст.7 Акта, в якій було зазначено про ухвалення Спільнотою норм, які встановлюють єдину для всіх країн виборчу систему і процедуру, про те, що вибори в кожній країні мають проходити відповідно до існуючого в ній національного виборчого законодавства. Тому, в цьому випадку доцільніше буде говорити не про виборче право Спільноти, а про національні виборчі системи обрання депутатів

Європейського парламенту. Однак, незважаючи на особливості виборчого права кожної держав-членів, національним виборчим системам притаманно багато спільного [5, с.254-255].

Існують три загальноєвропейські правила, на основі яких обираються депутати Європейського парламенту:

1). Формування Європейського парламенту має здійснюватися безпосередньо громадянами держав, які входять до Європейського Союзу, на основі пропорційної виборчої системи. При чому, депутатів можуть обирати як за партійними списками, так і окремих кандидатів за допомогою системи єдиного перехідного голосу, коли кожен виборець віддає свій голос одночасно декільком кандидатам. Більшість країн Європейського Союзу використовують стандартну пропорційну систему, лише в двох країнах – Ірландії та Мальті – використовують систему єдиного перехідного голосу.

2). Прямі, загальні, вільні вибори на основі таємного голосування.

3). Державам-членам дозволено визначати величину прохідного бар'єра, який не може перевищувати 5 % голосів виборців.

Починаючи з 1979 року, протягом кожних наступних п'яти років обирався новий склад законодавчого органу Європейського парламенту. Кожні вибори до Парламенту є унікальними [4, с.91-92].

У 2014 році громадяни Європейського Союзу обрали восьмий склад Парламенту, чисельність якого зросла до 751 депутата, згідно з Лісабонським договором. Саме останні парламентські вибори в травні 2014 року стали одними з найважливіших та найвизначальніших. Крім надання можливості громадянам держав-членів висловити свою думку про те, як керівництво Спільноти долає кризу на території Союзу, після виборів утворився якісно новий партійно-політичний склад Європейського парламенту. Саме цей склад в найближчі п'ять років (2014-2019), в рамках Лісабонського договору, формуватиме політику Європейського Союзу у багатьох важливих сферах. Новий партійний склад Парламенту, як уже попередньо зазначалось, вперше обирає наступного президента Європейської комісії – лідера Християнсько-соціальної народної партії Люксембургу Жан-Поля Юнкера.

На мотивації електоральної поведінки європейських виборців на виборах 2014 року вплинули фінансово-економічна криза, яка все ще дає свої знаки в країнах Півдня, зовнішньополітична позиція Європейського Союзу щодо низки нагальних питань подальшого розвитку континенту, а також збільшення прихильників виходу тих чи інших держав зі складу Спільноти. Всі ці негативні чинники стали прямою причиною зміни настроїв виборців [8]. Під час останніх виборів до урн прийшли віддати свій голос 43,09% виборців, в порівнянні із виборами 2009 року явка збільшилась на 0,9%. Саме на цих виборах вдалось зламати негативну тенденцію попередніх десятиліть на зниження явки виборців.

Зважаючи на таку ситуацію, можна було б стверджувати, що в громадян Європейського Союзу підвищився інтерес до загальноєвропейських цінностей та появилось прагнення зміцнити інститути Європейського Союзу. Однак, ситуація не є на стільки оптимістичною, якщо взяти до уваги картину вцілому.

Рік	Кількість країн-членів ЄС	Активність виборців (%)
1979	9	61,99
1984	10	58,98
1989	12	58,41
1994	12	56,67
1999	15	49,51
2004	25	45,47
2009	27	43
2014	28	43,09

Як бачимо із наведеної таблиці у 1979 році був рекордний показник явки виборців, який в наступний період неухильно знижувався, не зважаючи на те, що кількість держав-членів Європейського Союзу збільшувалась і, відповідно, збільшувалась кількість громадян Спільноти [2].

Якщо порівнювати вибори до Європарламенту 2009 та 2014 років, то можна простежити, що електоральна активність виборців як по країнах, так і загалом особливо не відрізняється.

Країна	Електоральна активність, %	
	2009	2014
Люксембург	91	90
Бельгія	90,4	90
Мальта	78,9	74,81
Італія	66,5	60
Данія	59,5	56,4
Кіпр	59,4	43,97
Ірландія	57,6	51,6
Греція	52,6	58,2
Латвія	52,6	30,04
Іспанія	46	45,9
Естонія	43,9	36,44
Швеція	43,8	48,8
Німеччина	43,3	47,9
Австрія	42,4	45,7
Франція	40,5	43,5
Фінляндія	40,3	40,9
Болгарія	37,5	45,5
Португалія	37	34,5
Нідерланди	36,5	37
Угорщина	36,3	28,92
Велика Британія	34,3	36
Словенія	28,3	21
Чехія	28,2	19,5
Румунія	27	32,16
Польща	24,5	22,7
Литва	20,9	44,91
Словаччина	19,6	13
Хорватія	-	25,06
Загалом	43	43,09

Згідно з наведеними вище даними бачимо, що в деяких країнах зросли результати, а в інших – суттєво зменшились. Аналізуючи цю ситуацію, потрібно розуміти те, що в Європейському Союзі є кілька держав (Бельгія, Люксембург, Греція, Кіпр), в яких голосування є обов'язковим, а це, в свою чергу, забезпечує високу явку виборців [3, с.79-80], [9]. Однак, поряд із цим в інших країнах абсентеїзм досяг високого рівня як під час виборів 2009 року, так і в 2014 році. Саме під час цих двох виборів активність виборців досягла рекордно низьких показників. По-друге, у багатьох із тих держав-членів Європейського Союзу, де спостерігалось незначне підвищення активності виборців, воно відбулося в більшій мірі за рахунок громадян, які є прихильниками євроскептицизму, виступають проти політики Союзу. Наприклад, явка виборців у Франції піднялася на 3%, але максимальний приріст голосів був у партії Національний фронт, яка є противником збереження

Європейського Союзу. Схожа ситуація склалася у Великобританії, Німеччині та Іспанії. По-третє, для переважної більшості виборців головним змістом електорального процесу і передвиборних дебатів було обговорення конкретних національних проблем, а не загальноєвропейських питань, що є важливими, в першу чергу, для представників політичних еліт [7].

Вибори до Європейського парламенту 2014 року, у порівнянні з попередніми, у деякій мірі відрізнялися вищою мобілізацією євроскептиків.

Найбільш помітною ця тенденція була у Франції, де партія Національний фронт на чолі з Марін Ле Пен перемогла на виборах до Європейського парламенту Соціалістичну партію Президента Франсуа Олланда, отримавши 24 мандати, що у 4 рази перевищує результати виборів 2009 року. У Великій Британії перемогу здобула ультраправа популістська Партія незалежності Сполученого Королівства, яка була створена в 1993 році під гаслом виходу країни з Європейського Союзу, у Парламенті вона отримала теж 24 мандати.

Близько 27% голосів та чотири євродепутати, що удвічі більше, ніж у 2009 році - такий підсумок виборів для право-популістської Датської народної партії. Грецька радикальна партія «Сіріза» також отримала одне з перших місць на європейських виборах, набравши 26,5% (шість депутатських місць) паралельно зайнявши провідні позиції під час обрання регіонального керівництва держави [6].

У ряді інших держав-членів Європейського Союзу націоналісти та євроскептики також продемонстрували досить високі електоральні показники. Наприклад, Австрійська партія свободи набрала 20% голосів та отримала, відповідно 4 мандати у Європейському парламенті. У Німеччині партія «Альтернатива для Німеччини» отримала 7 мандатів, а Націонал-демократична партія Німеччини – 1 мандат. В Угорщині відома своїми скандальними заявами, спрямованими проти України, партія «Йоббік» набрала 14,6% голосів та отримала 3 депутатських мандати. У Швеції партія «Шведські демократи» та у Фінляндії партія «Істинні фіни» отримали по 2 місця в Європейському парламенті [7], [9].

Свідченням того, що євроскептики посилили свою роль у Європейському парламенті є створення у 2015 році нової ультраправої фракції «Європа націй і свобод». Створення політичної групи підвищує їх значення у прийнятті та блокуванні резолюцій асамблеї Європейського Союзу.

Назва фракції	Кількість місць	
	Вибори – 2009	Вибори – 2014
Європейська народна партія	270	217
Прогресивний альянс соціалістів і демократів в Європарламенті	190	190
Європейські консерватори і реформатори	53	74
Альянс лібералів і демократів за Європу	85	70
Європейські об'єднані ліві — Нордичні зелені ліві	34	52
Зелені/Вільний європейський альянс	59	50
Європа свободи та прямої демократії	34	45
Європа націй і свобод	–	38
Група незалежних депутатів	29	14

Хоча загальна кількість ультраправих депутатів у порівнянні із сьомим скликанням Європарламенту і збільшилася, як бачимо із наведених даних, однак вона не є настільки значною, щоб кардинально впливати на порядок денний. Найважливішим є те, що як і в попередньому скликанні, так і в теперішньому традиційним європейським

силам – Європейській народній партії та Прогресивному альянсу соціалістів і демократів – вдалося зберегти більшість. Для прикладу, саме провідна Група Європейської народної партії являється найбільш згуртованим наднаціональним об'єднанням із найсильнішою внутрішньопартійною дисципліною. Група Європейської народної партії та Група Прогресивного альянсу соціалістів та демократів посідали ключові позиції в Європейському парламенті ще з 1980-х років і відігравали головну роль у становленні політичної системи Європейського Союзу. **Тому, зважаючи на ці обставини, кардинальної зміни внутрішньої і зовнішньої політики Європейського Союзу не буде [6].**

Підсумовуючи, можна констатувати, що Європейський парламент – це найдемократичніший орган в інституційній системі Європейського Союзу, легітимність якого забезпечується безпосереднім волевиявленням громадян держав-членів Європейського Союзу. Зважаючи на це, основним завданням законодавчого органу Спільноти є відображення та реалізація в політиці національних інтересів жителів ЄС.

Вибори до Європейського парламенту 2009 та 2014 років вважаються найбільшими транснаціональними виборами в історії. Це й справді так, оскільки в 2009 році були обрані 736 депутатів із 27 держав-членів Європейського Союзу, а в 2014 – 751 депутат із 28 країн.

У порівнянні із сьомими парламентськими виборами, які проходили в рамках Ніщського договору, вибори 2014 року, що проводились уже згідно з Лісабонською угодою, мали дещо важливіше значення. Саме минулі вибори підняли на новий вищий рівень роль Європейського парламенту. Основним нововведенням, як уже зазначалось, можна вважати те, що на пост президента Європейської комісії політичні групи висувують своїх кандидатів, з яких пізніше більшістю голосів депутатів обирається голова.

Сьомі та восьми вибори до Європейського парламенту, незважаючи на зростання повноважень останнього, позначилися рекордно низькою явкою виборців. Низька електоральна активність та зростання євроскептицизму зумовлені низкою причин. Однією з основних причин низької явки виборців є певний песимізм громадян держав-членів ЄС щодо ролі Європейського парламенту у вирішенні національних питань та їхньому житті загалом. До інших важливих причин можна віднести фінансово-економічну кризу в деяких країнах, а також збільшення прихильників виходу тих чи інших держав зі складу Спільноти.

Однак, незважаючи на ці причини, провідним політичним групам Європейського парламенту – Європейській народній партії та Прогресивному альянсу соціалістів і демократів, вдалося зберегти більшість. Не менш важливим підсумком є те, що Головою Європейської комісії обраний Жан-Клод Юнкер, який підтримує подальше посилення євроінтеграції та має вагомий вплив на політику Європейського Союзу. Тому, можна сподіватися, що політика Європейського Союзу кардинально не поміняється, зокрема, й щодо підтримки та інтеграції України в Спільноту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довгань В. Правовий статус Європейського Парламенту в системі органів Європейського Союзу [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Довгань Віктор Миколайович. – Л., 2006. – 197 с.
2. Лячинський С. Підсумки виборів до Європарламенту (червень 2009) [Електронний ресурс] / С.Лячинський // Інститут Політики. – Режим доступу: <http://polityka.in.ua/info/288.htm>.
3. Мойсієнко В. Електоральна активність на виборах до Європейського парламенту: політико-соціологічний зріз / В. Мойсієнко // Вісник Центральної виборчої комісії. – № 2-3 (16-17). – 2009. – С. 77-82.
4. Панкевич О. Особливості обрання Європейського Парламенту / О. Панкевич, М. Кілик // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2007. – №2. – С. 89-94.
5. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: Монографія / За заг.ред. д.і.н., проф.. А.І.Кудряченко. – К.: НІСД.– 2007. – С. 254-255.

© *Васильєва І. А.*

6. Соколова Д. Новый склад Європейського парламенту: майбутнє ЄС та України [Електронний ресурс]/ Д.Соколова // Центр Разумкова. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1128.

7. Яковлев П. Европейский союз после парламентских выборов: суровые реалии «новой нормы» [Електронний ресурс]/ П.Яковлев // Перспективы. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/rus/gos/jevropijskij_sojuz_posle_parlamentskih_vyborov_surovyje_realii_novoj_normy_2014-07-03.htm.

8. Нix S. Why the 2014 European elections matter: ten key votes in the 2009 –2013 European Parliament [Electronic Resource] / S. Nix // European Policy Analysis. – Access Mode: http://www.sieps.se/sites/default/files/2013_15epa.pdf

9. Results of the 2014 European elections [Electronic Resource] // European Parliament. – Access Mode: <http://www.results-elections2014.eu/en/election-results-2014.html>

Васильєва Ірина Анатоліївна – аспірантка кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК 329.285.05-028.46(495)

АНАРХІЧНІ ПРАКТИКИ У ГРЕЦЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В статті розглядається практична діяльність анархістів Греції. Автор проводить аналіз прояву руху анархізму у формі функціонування окремих організацій, та їх вплив на грецьке суспільство і європейський простір уцілому.

Ключові слова: анархізм, антиавторитаризм, радикалізм, антифашизм, тероризм, пряма демократія, Політехніо, «17 листопада»,

АНАРХИЧЕСКИЕ ПРАКТИКИ В ГРЕЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ

В статье рассматривается практическая деятельность анархистов Греции. Автор проводит анализ проявления движения анархизма в форме функционирования отдельных организаций, и их влияние на греческое общество и европейское пространство в целом.

Ключевые слова: анархизм, антиавторитаризм, радикализм, антифашизм, терроризм, прямая демократия, Политехнио, «17 ноября».

ANARCHIST PRACTICE IN GREEK SOCIETY

In the article deals the practical activities of anarchists in Greece. The author analyzes manifestation of anarchist movement in the form of functioning individual organizations, and their impact on Greek society and European space in general.

Key words: anarchism, anti-authoritarianism, radicalism, anti-fascism, terrorism, direct democracy, Polytechnic, «the 17th of November».

Практика прямої дії та антиавторитаризму набуває все більшої популярності серед тих, хто включений до середовища анархоорієнтованого активізму. В Греції сьогодні найпотужніший анархістський рух в Європі. У цій країні, по різних оцінкам, від 10 до 20 тисяч анархістів при населенні в 11 мільйонів чоловік[9, с. 1].

Актуальність обраного напряму обумовлена тим, що піднята проблема майже не вивчена ані з теоретичних позицій, ані з позиції практики. Мета дослідження – розглянути та проаналізувати діяльність анархістів Греції. Завдання: виявити причини протестів у грецькому суспільстві; розкрити суть діяльності анархічних організацій; оцінити вплив анархічних настроїв на населення.

Перші анархістські ідеї прослідковувалися ще у філософських школах Стародавньої